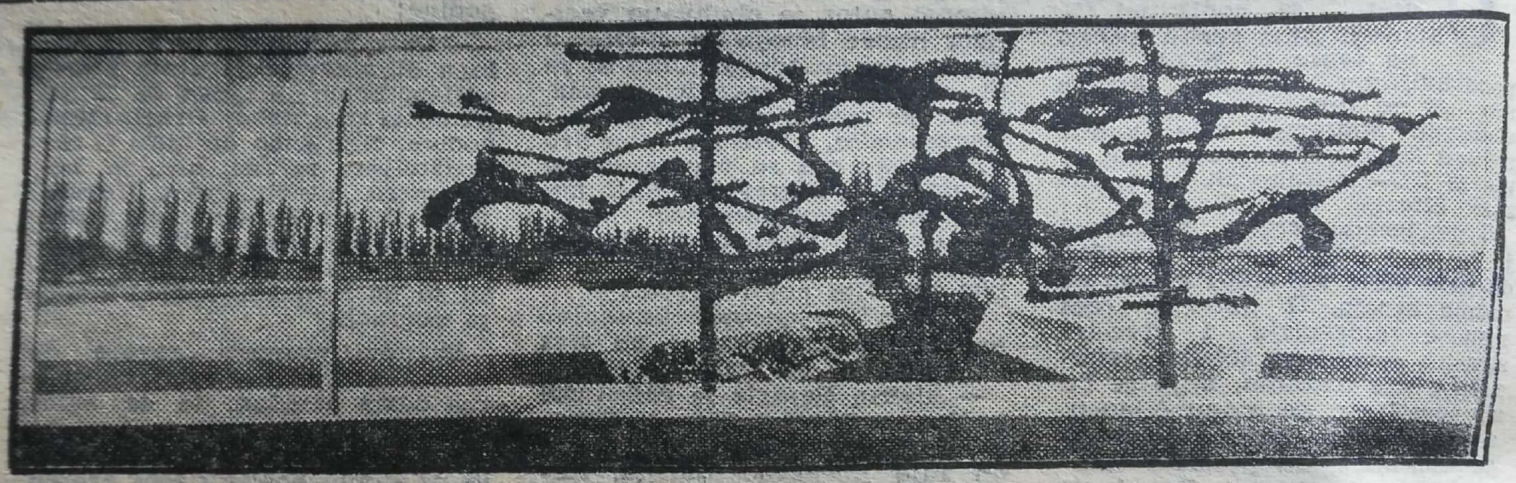

Nandor Glid: perspektiva spomenika u logoru Dahau (fotomontaža)

Prijem studije jugoslovenskog vajara za spomenik žrtvama fašizma u logoru Dahau

KAO ŠTO JE POZNATO, jugoslovenskom vajaru Nandoru Glidu je na svojevremeno raspisanom međunarodnom kongresu za izradu spomenika žrtvama nacizma u nekadašnjem koncentracionom logoru Dahau, povereno izrada kompletnog arhitektonsko-skulpturalnog rešenja spomenika. Prema sklopljenom ugovoru između ovog jugoslovenskog vajara i Međunarodnog logorskog komiteta Dahau, ceo rad biće završen u proleće 1968. godine, kada se predviđa i svečano otkrivanje spomenika.

Spomenik podižu 24. nacionalne organizacije-članovi Međunarodnog logorskog komiteta, među njima i sekcija bivših jugoslovenskih interniraca u Dahauu u okviru SUB NOR. Originalna veličina skulpture iznosiće 16,00 × 6,70 × 2,60 metara. Skulptura će biti izlivena od bronze i postavljena u sklopu nekadašnjeg zloglasnog „apelplaca" logora Dahau.

U vezi sa izradom ovog monumentalnog spomenika po nalogu Međunarodnog logorskog komiteta Dahau u Beogradu je nedavno boravio predstavnik Komiteta Vander Auver (Belgija) sa zadatkom da u ime Komiteta izvrši prijem studije u ateljeu vajara Nandora Glida. Posle prijema studija izgrađene u srazmeri 1:4, vajaru Glidu daje nalog da odmah počne sa izradom skulpture u originalnoj veličini.

Prilikom svog boravka u Beogradu i posle posete nekim mestima u Jugoslaviji, predstavnik Međunarodnog logorskog komiteta Dahau Vander Auver bio je primljen u Saveznom odboru SUB NOR, gde je sa predstavnicima našeg Saveza vodio srdačne prijateljske razgovore i izrazio veliko zadovoljstvo zbog uspešnog arhitektonske-skulpturalnog rešenja Nandora Glida za spomenik u logoru Dahau.

D. A.

Nad dokumentom iz rata

Poruka jedne fotografije: prkos i optimizam

Fotografija narodnog heroja Ljuba-Ceda Čupića pred streljanje ima značaj spomenika

U MAJU 1942. godine kada je streljan partizan Ljubo-Čedo Čupić još se nije znalo za ovu fotografiju koja je pred nama sada, ali držanje hrabrog partizana na streljanju odjeknulo je daleko. Pričalo se danima o hrabrom držanju partizana na sudu u Nikšiću u ono vreme najstrašnijeg terora četnika i Italijana. Crna Gora je bila pod terorom; partizanske jedinice bile su odstupile za Bosnu. Okupator i domaći izdajnici su besneli; gde bi god koga uhvatili ne samo partizana i simpatizera nego i člana njihove porodice odvodili su u zatvor, često i na mestu streljali. Htjeli su da zaplaše narod. U tom cilju orga nizovali su i javno suđenje Ljubi Čupiću.

Hrabri partizan se držao na sudu kako i doliči. Na sudu je izvrgavao podsmehu sudske većnike. Umesto priznavanja hrabri Čedomir je optuživao. Iz zatvora je poručio svojima da niko od njegovih ne traži za njega milost. Prilikom streljanja pod Trebjesom, kod Nikšića, njegove poslednje reči bile su: »Živela Komunistička partija Jugoslavije«; »Živeo drug Tito«. I ovo je ponovio nekoliko puta, iako je već bio izrešetan kuršumima. Svojim držanjem na strelištu zadivio je i samog neprijatelja. Njegova junačka smrt imala je velikog odjeka u Nikšiću i okolini u sudbonosnim i teškim danima 1942. godine. Pričalo se i prepričavalo o hrabrom držanju partizana Ljuba-Čeda Čupića

Nezaboravni partizan Ljubo Čedo Čupić s beskrajnom verom u konačnu pobedu na licu, pred streljanje u Nikšiću 5. maja 1942. godine. Proglašen za narodnog heroja

Kada je posle pronađena fotografija studenta prava, člana Komunističke partije, partizana Ljuba-Čeda Čupića pred streljanje u Nikšiću maja 1942. godine, potvrdila je već ispredenu legendu o hrabrosti koja se pripričavala; a i nastavila da ovako autentično jedinstveno prenosi fascinantni izraz poruku o prkosnom borbenom i optimističkom stavu hrabrog partizana. Poruka fotografije je jedinstvena kako po autentičnosti tako i po stavu i izražajnosti, po onome što je uhvatila u onome jednom trenutku. Lanci nisu skršili ruke; ruke su samo mirne kao u pritaji. One ruke stegnute lancima! Na glavi je kačket malo nakrivljen ero i bećarski, stavljen tako da sugeriŕa vedrinu, vidljivo i da stoji čvrsto da ne bi pao. Ispod kačketa vedre i prodorne, prkosne i optimističke oči; ove oči koje su sada tako prodorno svetlosne i muški hrabre a mogle bi biti kao što su verovatno i bile mladićski umilne; ove oči u ramu pravilnih veđa od kojih se istina na ovoj zadnjoj fotografiji vidi samo jedna. Pa ono dugačko dinarsko krupno lice; lice malo obraslo gustom bradom koja je verovatno u onom trenutku mogla da smeta više zato što su pred njim stajali četnici sa bradama, što bi mogao makar i s tim da bude blizu s njima. Pa onda ona niska belih pravilnih i čvrstih zuba; onaj otvoreni beli rez na celom licu tada (i sada na fotografiji); onaj čvrsti osmeh ili zaust da nešto kaže.

Ova fotografija je sada više nego dokumenat o jednom trenutku. Ova fotografija sada ima značaj jednog spomenika. Ovaj izraz pred streljanje partizana Ljuba-Čeda Čupića je ništa drugo do izvijena pesma partizana. O njemu danas pesnici i pišu pesme.

V. Đurović

Tri decenije rada partijske ćelije

Proslava u Fatnici

PRVIH DANA septembra pre tri decenije, Miro Popara, istaknuti revolucionar istočne Hercegovine osnovao je u Fatnici prvu seosku partijsku ćeliju na ovom području.

U okviru jubileja Revolucije i tridesete godišnjice osnivanja partijske organizacije u Fatnici je 6. septembra ove godine održano slavlje. Pored velikog narodnog zbora održana je i svečana sednica osnovne organizacije Saveza komunista sela Fatnice, kojoj su pored brojnih gostiju prisustvovali i preživeli prvoborci ovog kraja. Tom prilikom Tripo Šarenac, predsednik kontrolne komisije SK Sreskog komiteta Mostar i Momčilo Čizmović, politički sekretar Opštinskog komiteta SK Bileća, evocirali su uspomene na dane pre trideset godina.

Članovi prve partijske ćelije u Fatnicama bili su pored Mira Popare, Halid Čamić, Đuro Čubrilo i Vladimir Dučić. Sve do 1938. godine rad ove seoske partijske organizacije svodio se na rasturanje partijskog materijala, pisanje parola i prikupljanje »crvene pomoći«. Tek 1939. godine, stvaranjem partijskih grupa u okolnim selima i zaseocima, rad organizacije postaje masovniji. Skupovi meštana dobijaju političko obeležje. Na tim skupovima, koji nisu bili tako retki, otvoreno se govorilo protiv nenarodnog režima. A 1940. godine partijska organizacija u Fatnici organizuje slanje peticije, sa brojnim potpisima, protiv neljudskih i svirepih postupaka prema političkim zatvorenicima u koncentracionom logoru Bileća. U to vreme u logoru u Bileći nalazili su se Moša Pijade, Ivo Lola Ribar, Ivan Milutinović i desetine drugih komunista i radničkih boraca. Seljaci su vrlo često demonstrirajući donosili peticije upravi logora i zahtevali njegovo raspuštanje. Svakako da je od velikog značaja bila uloga ove partijske ćelije što je koncentracioni logor u Bileći, godinu dana pre početka rata bio raspušten.

Fatničani, slaveći ovih dana tri decenije od osnivanja partijske ćelije i dvadesetpetogodišnjicu Revolucije sa ponosom se sećaju svojih sinova, kćeri, očeva i majki, koji su i svoj život dali za njihov slobodan život. Ponosni su na svog Mira Poparu, legendarnog hercegovačkog prvoborca i narodnog heroja.

P. M.

Trideset prva izložba

Na Dan ustanka naroda Makedonije otvoriće izložbu u Skoplju drupa umetnika RVI iz Beograda

Likovna grupa Ratnih vojnih invalida koja radi pri Klubu RVI u Beogradu priređuje izložbu slikarskih i vajarskih dela u Skoplju. Izložbu priređuje u okviru proslave 25. godišnjice Ustanka naroda Jugoslavije; a biće otvorena na Dan ustanka makedonskog naroda 11. oktobra.

Pored umetničkih radova trinaest slikara i pet vajara članova ove umetničke grupe, na izložbi će biti i dela poznatih likovnih umetnika boraca: Moše Pijade, Đorđa Andrejevića Kuna, Franje Mraza i Pive Karamatijevića. Tako će ova izložba u Skoplju u ovim jubilarnim danima imati i reprezentativni karakter.

Izložba u Skoplju, na kojoj će biti izložena i dela ove četvorice naših poznatih likovnih umetnika boraca, od kojih su trojica naročito intenzivno stvarali i u toku rata, imaće značenje neposrednog povezivanja kako sa temama iz NOB tako i sa umetničkim stvaralaštvom koje je nastajalo u ratnom periodu. Budući da ova likovna grupa ratnih vojnih invalida, kako joj i ime kaže, okuplja isto učesnike u ratu sada veoma ugledne likovne stvaraoce, — to ova izložba može pružiti priliku i za neka konkretna stvaralačka suočavanja i k tome za jednu finu estetsku analizu.

Skopska izložba ove likovne grupe je trideset prva po redu od njenog osnivanja. Veoma je zapažena njena likovna aktivnost naročito u okviru jubileja i raznih poslova vezanih za događaje iz NOB. Budući da se njena likovna aktivnost ne ograničava samo na Beograd, već povremeno prima na svojim izložbama i dela ostalih umetnika koji nisu članovi ove grupe, bilo bi razumljivo da nastoji da okuplja i ostale umetnike borce.

V. Đ.

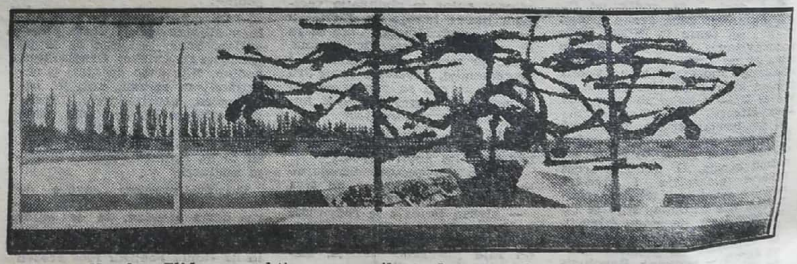

Nandor Glid: perspektiva spomenika u logoru Dahau (fotomontaža)

Prijem studije jugoslovenskog vajara za spomenik žrtvama fašizma u logoru Dahau

KAO ŠTO JE POZNATO, jugoslovenskom vajaru Nandoru Glidu je na svojevremeno raspisanom međunarodnom kongresu za izradu spomenika žrtvama nacizma u nekadašnjem koncentracionom logoru Dahau, povere na izrada kompletnog arhitektonsko-skulpturalnog rešenja spomenika. Prema sklopljenom ugovoru između ovog jugoslovenskog vajara i Međunarodnog logorskog komiteta Dahau, ceo rad biće završen u proleće 1968. godine, kada se predviđa i svečano otkrivanje spomenika.

Spomenik podižu 24. nacionalne organizacije–članovi Međunarodnog logorskog komiteta, među njima i sekcija bivših jugoslovenskih interniraca u Dahauu u okviru SUB NOR. Originalna veličina skulpture iznosiće 16,00 × 6,70 × 2,60 metara. Skulptura će biti izlivena od bronze i postavljena u sklopu nekadašnjeg zloglasnog „apelplaca" logora Dahau.

U vezi sa izradom ovog monumentalnog spomenika po nalogu Međunarodnog logorskog komiteta Dahau u Beogradu je nedavno boravio predstavnik Komiteta Vander Auver (Belgija) sa zadatkom da u ime Komiteta izvrši prijem studije u ateljeu vajara Nandora Glida. Posle prijema studija izgrađene u srazmeri 1:4, vajaru Glidu daje nalog da odmah počne sa izradom skulpture u originalnoj veličini.

Prilikom svog boravka u Beogradu i posle posete nekim mestima u Jugoslaviji, predstavnik Međunarodnog logorskog komiteta Dahau Vander Auver bio je primljen u Saveznom odboru SUB NOR, gde je sa predstavnicima našeg Saveza vodio srdačne prijateljske razgovore i izrazio veliko zadovoljstvo zbog uspešnog arhitektonske-skulpturalnog rešenja Nandora Glida za spomenik u logoru Dahau.

D. A.